

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А

№ 21.

Београдъ 24. Мая.

1846.

О П А Д Н И Ц А .

о д ъ

АЛЕКСЕ ДЕСИМИРОВИЋА

(Коваць.)

Свануло є, али нема сунца — чинило се као да све плаче — слави се по најтавниѣмъ дубравама сакрише. — Небо земљу ни животворне росе удостоило нѣ — облацима є свое чело сакрило, да покорѣ невиди. — И текѣ зидови брачне собе злочинство да одкрию — улети несрећница поливена єдовитимъ сузама, и гушећи се страхомъ викне:

„Устай ђурђу, устай Господару,
Заклали ти чедо у колѣвци.“ —
Уста ђурђе канда се помами,
Свимъ слугама ножеве огледа,
Ал' сестринске ножеве негледа —
Ал' беседи отровница люта:
„Свимъ слугама ножеве огледашъ,
А сестринске ножеве негледашъ“ —
Кадъ огледа онъ сестринске ноже
Ал' сестрински ножеви крвави:
„Зашто сестро да одъ Бога нађешъ,
Заш' ми закла чедо у колѣвци?“
„Нисамъ брате живота ми мога,
Живота ми и мога твога,
Та тако ми свѣ годишњи поста
И светаца у година дана —
Ако ли ми, брате, невѣруешъ,
Изведи ме у то полѣ бойно
Па ме вежи конѣма за репове,
Па ме мучи како теби драго!“ —

У колико зло у неваљалствомъ окорелимъ грудма лакше напредує и развија се, у толико доброта, у страстима ограниченомъ човеку, пре

свое границе нађе и умире. — Чувство неслушаюће законе ума, кои му нечисте желѣ забраню, онъ ову ипакъ постигнути желеби, мора, пайпре ову светиню — добродѣтель — угушти — и нѣну сѣйну храмину — у мрачну пещтеру дивлѣгъ и суровогъ звѣра преобратити. — Найбольѣй братъ, каквогъ є само ова несрећна сестра имала, заслеплѣнѣ човечества законима непокорногъ чувства — постане најгорѣй, најсвѣрѣнѣй мучитель, онай, кои ю є мало пре милинама обливао. — Пунѣ гнѣва и ярости, пораженѣ најжалоснѣимъ позорѣемъ, нѣ садъ могло — нѣгово око, лишено умны зрака — у нѣговой невалялой любви правогъ злочинца познати. — У нѣномъ подломѣ уздисаю, у нѣнимъ єдовитимъ сузама ништа друго нѣ онъ могао видити, но горку тугу майке за єдинчетомъ — а у сестринскимъ пунимъ невины суза очима, кои румень, по нѣнимъ снѣжнимъ образима таласаюћу се, замутише, видю є одривено злочинство притворне тетке. — Тако се види безъ умны очю! — Нѣгово тѣло задрѣне, очи изпунише се крви — лице добѣє єдовито покривало. — Страховито на дрѣћућу најнесрећнѣю сестру повиче: „Неблагодарна вѣчногъ проклетства кѣри! — Зарѣ тако награђуешъ доброту братинску, какву си ты єдна само подѣ небомъ уживала? — Притворна змию, коя диамантскомъ сѣйношчу сунчанымъ зрацыма прикосишъ, а у утробѣ смртный єдъ криешъ, — покри то твоє подло лице, увуци отровный єзыкъ. — Єрѣ чуй дуварови шапућу: „Неверуй змиа“ — ништа те неможе опрати, а юшѣ манѣ праведне казни избавити. — Умри дакле найневалялайє створенѣ. — Смрѣ си сама изабрала, муке ти увеличати нећу — ал' тако ми невинє крви чедо мога! ни умалити нећу; єрѣ неблагодарность тако казнити треба — а после жаркости и препеке мораю муѣ црне облаке пресѣдати, а громови небо потресати.“ —

Неваляла грудь садъ се смири, гадна страсть
в насижена. — И опадница осѣћаюћи необычну
лакостъ — засни. — Ал' гди се садъ нађе? по-
среди страшила вѣчне ноћи! Мунѣ надъ гла-
вомъ іой ужасно садъ сѣваху и црну ноћъ пре-
сѣцаюћи, указиваху іой страховито нѣно дно и
текъ да се у таласе вѣчны мука стрмоглави,
Анѣо Хранитель задржи е и рекне: „Небой се,
ово е само варљивогъ сна представлянѣ твога
после смрти живота, да! ово те очекуе, ако са-
мо неускоришъ, и невину одъ грозны мука не-
избавишъ. — Пробуди се и похити, іоштъ нѣ
доцканъ — одири злочинство твоє и чрезъ маг-
повене муке, као праведне казни невалялства
твога, избави се вѣчны. — Истинно покааніе и
искрено признаніе на самртной постели грѣш-
нику райска отвора врата. — Похити да небу-
ду вторая горша первыхъ.“

Она се пробуди, ал' изъ єдне ноћи у другу.
— Подне е было, ал' се и поноћный мракъ ши-
рио. Све се у само тужно ћутанѣ, рекао бы,
слило, црни облаци са свы страна стекоше се.
— Найстраховитія представи се ноћъ. — Ёрѣ
тамо на бодљивомъ трію на голи колени кле-
чи невина сестра — невина као и самый анѣо,
и горкимъ ецанѣмъ гушећи у потоку суза —
найумилнѣе — о! та саме бы стѣне и найсуро-
вѣе звѣрове тронула — моли свирѣпогъ брата,
да е одъ грозны мука поштеди — єданъ не-
миный ударъ простре е у пращину. —

Разкаяна опадница похити, да е одмене —
и већъ могоше и чути злочинство одкриваю-
ћій гласъ — ал' муке се започну — И ма да е
она као муня долетела, ипакъ духъ невиный
већъ е у ладове вѣчногъ блаженства стига. —
Полѣ е краво было — и части тѣла разкома-
дане лежале су у крви.

„То е братацъ сестру саслушао,
Изведе е у то полѣ бойно,
Па е веза коньма за репове,
Разтрже е на четири части, —
Кудъ е нѣна капля крви пала
Ту се свеће саме ужижаше,
Гди су части нѣногъ тѣла пале
Туда расте цвеће и ковилѣ,
Кудъ невина нѣна глава паде
Ту с' подиже црква чудотворна,
Туда тече рѣка вода ладна
Ладна вода крвлю замућена,
По нѣной плява злаћена колѣвка

И заклано чедо у колѣвки,
Теткуни му ножеви подѣ главомъ.“

Садъ се црни развилоше облаци, и силни
зраци сунца разгнаше ноћъ. — Цѣла природа
садъ радостно почне пѣвати срећу мученице. —
Проклинянѣ одъ сваке живе душе пратило е о-
падницу, сада появи се и праведный судія —
савѣсть — са пламенымъ мечемъ у руци — и не-
срећница іоштъ нађе на земљи пако. — Гри-
жа савѣсти, люта боля, буду одрећени мучите-
льи. — О! какавъ е животъ сада несрећнице
быо?! — — — — —

„Разболи се Ђурђевица млада,
За кратко е време боловала,
Кратко време за деветъ година,
Кадъ десета настаде година
Немож' више да подноси болю,
Већъ старію єтрвицу моли:
„Єтрвице по богу сестрице
Умеси ми пребѣлу погачу
Да идемо цркви заовици,
Да е молимъ да м' опрости гуѣхе.“
Умесише пребѣлу погачу
И поћоше цркви заовици,
Ал' кол'ко су они ближе ишли,
Іоштъ се више она измицала,
А наипосле црква проговара:
„Неид' къ мени Божя отровице!
Боловала іоштъ деветъ година,
Докъ с' костію т' месе неопадне
А крозъ кости трава непроникне,
Онда ћу я теби опростити.“

СЛОВО СОКРАТОВО.

СОКРАТЪ САВѢТУЕ СВОГЪ ПРІЯТЕЛЯ ДИМОНЬКА,
коп е као младявѣ у странне землѣ, науке ради, полазіо.

Разумъ добры и невалялы людій, при до-
статочномъ испытываню, наћићешъ, любезный
Димоньке, на многе и врло различите предмете
подѣлѣнъ; но у смотренію пріятельства, кое о-
ни съ другима имаю, несравнѣно е већа неед-
накостъ. Ёрѣ невалялы чествую и любе свое
пріятелѣ само докъ су у присутствію съ нѣима;
добри напротивъ любе ове и онда, кадъ ій най-
већа дальность разставля. Далѣ: пріятельство
невалялы кратко време разруши и уништи; све-
тый пакъ жаръ у прсима добры цѣли вѣкови
нису у станю угасити. Тога ради, будући су-
димъ, да они, кои за чесћу и славомъ теже, и

питаю у себя чезню къ наукама, треба да буду подражательи добры, а не злы; шилъмъ ти ово совѣтователно слово, као даръ любви наше, и знакъ пріягельства, кое самъ имао съ твоимъ отцемъ Ипониюкомъ, ерь дѣца треба да наслѣбую отчино пріятельство исто тако, као и друго пріяжаніе. Притомъ видимъ, да намъ и среѣа помаже, а и садашность да се съ нама слаже; ерь ты тежишь за наукомъ, а я се трудимъ да друге учимъ; — ты учишь безъ престанка философію, я пакъ поправлямъ оне, кои уче философію. Будући пакъ, да побудителна слова на пріятель свое управляюћи прихватаю се истина доброгъ дѣла, но неудовлетвораваю най-полезниой части философіе, но они, кои показую млаѣима начинъ не само како ће цѣло сокровиште наука прибавити, но како ће притомъ іюштъ цѣломудрени и свакомъ мили по-статити, ползую у веѣемъ степену свое слуша-телъ (еерь они само ій побуѣую къ наукама, о-ви пакъ поправляю и владанъ ньново): зато мы, кои нисмо избрали побуѣеніе, но совѣтова-нъ, показатѣмо ти оно, за чимъ валя младиѣи да теже, а одъ чега да се удаляваю, далъ съ каквымъ людма да се мѣшаю, и како да свой животъ управляю; еерь само овомъ стазомъ про-шавши могли су добродѣтель савршено чи-сту постиѣи, одъ кое никакво земно благо ніе честніе ни постояніе. Еерь лѣпота бива свагда или временомъ покошена, или болесѣу свенута; — богатство служи веѣма невалялству него ли правствености, оно куе скиптаръ ленности, и примамлюе младиѣе къ развратности. — Юно-шество са мудросѣу скопчано ползуе, а безъ о-ве веѣма е шкодило онима, кои га имаю, него ли ползовало, и силе тѣлесне упражняваюћи се развило, но силе душевне помрачило. До-быть пакъ добродѣтели, кадъ се ова чиста у ерце човеческо усади, и съ разумомъ управ-ляти почне, боля е одъ богатства, и полезія одъ благородства. Она чини могуѣнима она дѣла, коя се виде быти немогуѣна; подноси велико-душно све оно, што се людству неподносимо чи-ли, и ленность ружи, а прилѣжаніе похвалюе. Достаточно увѣреніе о свему овомъ добыма изъ побѣда Херхуловы, и юначны дѣла Тезео-вы, коима е добродѣтель, разумомъ управляна, толику славу приобрѣла, да ій цѣли вѣкови у пространо море забравности утопити не могу. Къ тому, ако памтишь волю твогъ почившегъ отца Ипоники, иматѣнешъ красный примѣръ све-та овогъ мномя говореногъ. Еерь твой отаць провео е вѣкъ свой непрезируѣи добродѣтель,

но нити ю равнодушнымъ окомъ гледаюћи; веѣ што се свогъ тѣла тиче развіо га е тежкимъ дѣлима, и подносио е бѣде и неволѣ великодуш-но. Онъ ніе любіо богатство преко мѣре, но примао е садашня као смртанъ, а старао се о будуѣима као безсмртанъ; нити е животъ свой у излишеству проводіо, веѣ быо е лю-безанъ, учтивъ и еднакъ према пріятелима, и мѣшао се съ онима, кои су какавъ честанъ у-пливъ на нѣга имали веѣма, него съ онима, кои су му по роду приличили; еерь држао е, да у призьнїю пріятельства и дружтва, боля е на-равъ одъ закона, начинъ одъ рода и воля одъ нужде? Неѣе намъ достати времена, да сва нѣ-гова благородна дѣла напоменемо, веѣ што е важніе другїй путь ѣмо причати, садъ пакъ само смо навели примѣръ нарави твогъ почив-шегъ родителя, по комъ ты треба да се управ-ляшь, узевши волю нѣгову за законъ, и под-ражаваюћи нѣговой добродѣтели. Еерь непри-стойно е, да живописца представляю благород-на свойства животина, дѣца пакъ да неподра-жаваю добродѣтельнымъ родительима. Предста-ви себя, да никаквомъ отцу ніе нужно, да се труди противу свога противника, тако, као ты да мыслишь, коимъ начинаю можешъ быти ра-ванъ са дѣлима твога родителя; еерь тѣло се дотеруе умѣреннымъ трудомъ, силе пакъ душев-не развію се и изображаваю добродѣтельными наукама. Зато покушатѣу, да ти совѣтуемъ она предузимања, съ коима ѣешъ ми се показати, да си успѣо у добродѣтели, и да си постао прїя-танъ свима людма. Слѣдователно:

(Продуженїе слѣдуе.)

ПОПРАВЛѢНЫЙ ГРИГОРІЯ XIII. ПАПЕ КАЛЕНДАРЪ ТРУДОМЪ СЕ УВЕО.

(По Енгелу.)

Рудолфъ краль Унгарскїй (кои е владао одъ год. 1577. до 1608.) започне діету у Пожуну 1. Марта 1583. Та се діета 38. Априла истогъ ле-та сврши. При совершенно предложїю се и по-правлѣный календаръ, кога е уведенїе дворъ на-лагао. Но будући у Нѣмачкой сбогъ претеран-ногъ антагонїсма противъ Папства, новый одъ Григорїя XIII. поправлѣный календаръ, обично за прва писмена А. В. С. фанатически промот-ренъ и извикать быо е, тако несложе се чи-нови, по веѣой части Протестанти на налогъ, и уведенїе тогъ календара буде само Епископима

пложено, — кои доста тежко и само мало по мало у станѣ дође. Новый календаръ буде на послѣдку приѣмливъ, но не са излишнымъ толкованъмъ: „то се ни изъ каквогъ другогъ призрачнѣя неодога“, развѣ сбогъ краљевске важности.“

Веніаминъ Бороцкій.

КОДЪ НАСЪ КО НЕ РАДИ, НЕ ДАДУ МУ ЁСТИ.

Родители зло воспитау, и никаквомъ послу не обучену ћерку, удаду у газдовскій домъ. — После сватова јоштъ неко време као млада невѣста имала е честь. — Шетајући се по авли као пауница ни перцета прихватити хотѣла нѣ — но свекрва на еданпугъ као пандуръ на бундеву напући се, и накратко милой снажи яви, да јој е одъ данасъ танъиръ изврнутъ. — Бѣдна млада невѣста пыта за узрокъ свекрву, зашто да гладовати мора? — Свекрва сентенцію накратко яви: У моѣмъ, вели, дому, ко не ради, не дамъ му ести! — Кукавна снаша засуче скутъ, и почне по авли иверѣ купити, ватру пирати, ћуриће пасти, и запята пуна невиности: Мамо! Ё ли то радити? Ёсть сынокъ, одговоря стара — садъ ће и ручакъ бити готовъ, пакъ ћешъ повести. — Мила снаша е за кратко време дотерала, да е између своју снаха свекрви наймилиа была. — По краткомъ времену накани се снашинъ отацъ, и мати [у походе. — Трцъ, трцъ на двоколица управо пријашину у авлиу. — Невина снаша како родитељ опази, ни ромонећи ни говорећи, него уклопи отцу сикиру, да напѣве ћуска, а матери каже да баремъ иверя накупи, ербо, вели, у насъ е адетъ, да кои ради, и еде, а кои неради, а онъ звѣзде брои, и зубе чачка! —

А. Е. Милойковић.

МУДРА ИЗРЕЧЕНИЯ.

Платона су пытали, каква е разлика између паметногъ и непаметногъ? одговори: „Каква између лъкара и болестника.“

Питагорасъ упытанъ, како се треба владати праму отечеству неблагодарномъ? одговори: „Као праматери својой.“

Еданъ упытанъ, гди е Богъ? одговорио е: „Кажми ми найпре, гди нѣ?“ —

Антистенеса пыташе, зашто богати не одлазе кодъ паметны и просвѣштены людѣй, но ови кодъ богаты? одговорио е онъ: „Паметны и просвѣштены знаю шта ѣмъ оскудѣва, а богати незнаю.“ —

Солона су пытали: шта е законъ? онъ одговори: „Законъ може се уподобити паучини, у кою кадъ лакше, слабѣе, муве и комарци упадну, задрже се, напротивъ пакъ лептирь или пчела и веће, продру е, и излете.“ —

Анахарзиса пыташе: шта е у човека најболѣ, и шта е најгоре? одговори: „Ёзыкъ.“ —

Диогенесъ запытанъ: шта кодъ човека најбрже остари? одговори: „Благодѣяніе.“

Талеса пытали су: шта е најстарѣ на свѣту? одговорио е онъ: „Богъ, еръ онъ ни края ни конца нема.“ — Шта е најлѣпше? „Свѣтъ, онъ е руко-садъ Божій, одъ кога ништа на свѣту лѣпше нема.“ — Шта е највеће? „Мѣсто, еръ заузима све.“ — Шта е најгрѣше? „Нужда и судба, еръ све превасходе.“ — Шта е најмудрѣе? „Време, кое све и сва пронађе.“ —

Анаксагору донеше гласъ, да му е сынъ умро, рекне: „Я самъ знао, да самъ смртногъ родіо.“

Анахарзиса упытаю: кое су лађе најсигурнѣе? „Кое су на суво извучене,“ одговори.

Диогенесъ, упалѣнъ фенѣръ носивши по соваку у поль дана, (траживши себи равногъ) запытанъ буде, шта тражи? на кое одговори: „Човека тражимъ.“

А. Славуй.

НОВА КНЪИГА.

Кассія Царица, или травезиранъ Октавианъ, сочиненъ Милованолъ Видаковичемъ. Препечатана Стеванолъ М. Лазаревичемъ, Книговецемъ. Београдъ, Управителственой Книгопечатни 1846. — На 8-ку стр. VIII., 197.

Учредникъ Милошъ Поповић.

Издано и печатано у Правителственой Книгопечатни у Београду.